

EDÍCIA

KREŠŤANSKÝ
ŽIVOT

ANGELO
SCARANO
**O MÁRNOTRATNOM
OTCOVI**

Spolok svätého Vojtecha
Trnava 2023

ČÍTANIE
S PRIDANOU
HODNOTOU

© Angelo Scarano, Praha 2023

© Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.,
Trnava 2023

ISBN 978-80-8161-483-5

ÚVOD

Už taliansky básnik Dante Alighieri označil Lukáša za evanjelistu Kristovej miernosti a milosrdenstva.¹

V jeho evanjeliu nachádzame mnoho úryvkov, ktoré hovoria o milosrdenstve, ale jedno z nich je „perla všetkých podobenstiev“, „evanjelium v evanjeliu“². Nazývame ho podobenstvom o márnotratom synovi (Lk 15, 11 – 32). Je to však naozaj podobenstvo o márnotratom synovi? Mnohí biblisti s tým nesúhlasia, preto navrhujú aj iné názvy – podobenstvo o strate synovi, o dvoch synoch alebo často podobenstvo o milosrdnom otcovi či o čakajúcom otcovi.

Príbeh sa na prvý pohľad javí ako priamočiary a dokonale zrozumiteľný. Jeho porozumenie však komplikujú najmenej štyri bežne rozšírené „bludy“, takže často môžeme v pokusoch o výklad podobenstva počuť:

1. Ide o podobenstvo o márnotratom synovi, teda hlavnou postavou je syn.
2. Mladší syn je vzorom kajúcnika, ktorý „vchádza do seba“, ľutuje svoju minulosť a vyznáva svoj hriech.
3. Postava otca v podobenstve symbolizuje Boha Otca.

1 „Scriba mansuetudinis Christi“ (*De Monarchia I*, česky: *O jediné vládě*, Praha 1942).

2 J. Schmid, *Das Evangelium nach Lukas*, RNT 3, Regensburg 1955, s. 252; A. Jülicher, *Die Gleichnisreden Jesu II: Auslegung der Gleichnisreden der drei ersten Evangelien*, Darmstadt 1963, s. 334.

4. Ide o napomenutie či povzbudenie určené predovšetkým „mýtnikom a hriešnikom“.

Postupne tieto mylné domnienky vyvrátíme, hoci každá z nich obsahuje aj určité zrnko pravdy.

Tu stojí za pozornosť vtipná pasáž z románu Grahama Greena *Monsignor Quijote*.³ Otec Quijote o tomto podobenstve diskutuje s komunistickým starostom Sanchom, pričom sa starostovi podarí obrátiť známy príbeh úplne naruby:

„Veľmi krásne podobenstvo,“ povedal otec Quijote trochu bojovne. Nebol si istý, čo bude nasledovať.

„Áno, začína sa pekne,“ povedal starosta. „Buržoázna domácnosť, otec, dvaja synovia. Otca by sme mohli označiť za bohatého ruského kulaka, ktorý na svojich služobníkoch nahliada iba ako na duše, ktoré vlastní.“

„O kulakoch a dušiach v tom podobenstve nič nie je.“

„Historika, ktorú poznáte, bola očividne trošku poopravená a tu a tam prispôsobená cirkevnými cenzormi.“

„Čo tým chceš povedať?“

„Že sa mohla tradovať celkom inak a možno sa tak aj tradovala. Máme tam mladíka, ktorý akýmsi dobrotivým zásahom dedičnosti napriek všetkému očakávaniu dospeje k nenávisti k zdedenému

3 G. Greene, *Monsignore Quijote*, Praha 1995, s. 54 – 57.

majetku. (...) Syna to buržoázne prostredie dusí – nenávidí možno i nábytok a obrázky na stenách, na ktorých sa počas sabatu prežierajú tlstí kulaci, zatiaľ čo všade navôkol panuje bieda. Musí utiecť – kamkoľvek. Vyžiada si teda svoj podiel z dedičstva, ktoré má po otcovej smrti pripadnúť bratovi a jemu, a odíde z domova.“

„A premrhá svoj podiel v hýrivom živote,“ skočil starostovi do reči otec Quijote.

„Ba nie, to je iba oficiálna verzia. Podľa mňa bol taký znechutený buržoáznym prostredím, v ktorom bol vychovaný, že sa svojho bohatstva zbavil, ako najrýchlejšie mohol – možno ho dokonca rozdal a podobne ako Tolstoj sa stal roľníkom.“

„Lenže sa potom vrátil domov.“

„Áno, stratil guráž. Pripadal si na tej prasacej farme hrozne osamelý. Nebola tam žiadna stranícka organizácia, na ktorú by sa mohol obrátiť o pomoc. *Kapitál* ešte nebol napísaný, takže sa nedokázal orientovať v triednom boji. Je azda za týchto okolností na počudovanie, že chudák na chvíľku zakolísal? (...) Doma ho, samozrejme, privítajú, to áno, naservírujú mu vykŕmené teľa, on je zjavne pár dní šťastný – ale potom na neho znova dolahne tyranské ovzdušie buržoázneho materializmu, ktoré ho vyhnalo z domova. Otec sa mu snaží prejavovať lásku, ale nábytok je naďalej ohavný – napodobenina štýlu Ľudovíta XV. alebo čo vlastne bolo vtedy v móde – na stenách stále visia obrazy žraníc, servilnosť sluhov, drahé

pokrmu ho poburujú viac než kedykoľvek predtým a on začína spomínať na ľudskú súdržnosť, ktorú našiel v chudobe na tej prasacej farme. (...) Po týždni sa mu otvoria oči a za rannej zory – za červenej zory – opustí domov, aby opäť vyhľadal prasaciu farmu a starého roľníka, tentokrát rozhodnutý zohrať svoju rolu v boji proletariátu. Starý fúzatý roľník ho už z diaľky vidí prichádzať, rozbehne sa mu naproti, objíme ho, pobožká a márnوترatný syn povie: „Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hodný nazývať sa tvojím synom.“

Tento zábavný pokus o vysvetlenie podobenstva je zároveň ukážkou toho, že Božie slovo môžeme ľahko a rýchlo prekrútiť podľa svojich predstáv, pokiaľ čítaniu nepredchádza otvorenosť a poctivé načúvanie. Božie slovo nesmiem meniť podľa seba – skôr má slovo premieňať mňa.

KONTEXT ROZPRÁVANIA

Pri výklade podobenstva je veľmi dôležitý kontext alebo to, v akej situácii a komu ho Ježiš rozpráva. Naliehavo sa tu vracia otázka, ktorá sa vynorila už v súvislosti s hostinou u mýtnika Matúša: „Prečo jete a pijete s mýtnikmi a hriešnikmi?“ (Lk 5, 30). Farizeji znovu vyčítajú Ježišovi, že prijíma hriešnikov a je s nimi (porov. Lk 15, 2). Ježiš im odpovedá tromi podobenstvami o „stratených“ (stratená ovečka, peniaz a dvaja synovia, porov. Lk 15). Spoločným menovateľom všetkých troch podobenstiev v 15. kapitole Lukášovho evanjelia je radosť z nájdania niečoho či niekoho „strateného“. Táto radosť je prežívaná v plnosti pri hostine s hriešnikmi.

Ale komu je toto podobenstvo primárne určené? Azda ho rozpráva Ježiš hriešnikom? Odpoveď nájdeme v samotnom texte: „Preto *im* povedal toto podobenstvo,“ pričom slovo *im* odkazuje na reptajúcich farizejov. Nie je to teda primárne povzbudenie pre hriešnikov, ale najmä pre „zaťatých spravodlivých“. „Hriešnici“ už prežívali radosť zo spoločenstva s Ježišom, zakúsili „návrat domov“. Nepotrebovali počuť obrazné rozprávanie, pretože prežívali realitu znovuprijatia za synov.

Výzvu navrátiť sa do otcovho domu potrebovali počuť skôr tí „zarytí spravodliví“, ktorí stoja vonku plní hnevu a zatrpknutosti.⁴

4 Porov. J. Jeremias, *Die Gleichnisse Jesu*, Göttingen 1996, s. 89.

Podobne i v závere vidíme, že podobenstvo je určené „spravodlivým“, ktorí sa domnievajú, že nikdy nič neporušili, podobne ako starší syn. Zámer pisateľa často prezrádza koniec určitého biblického úseku – a podobenstvo sa nekončí prijatím mladšieho syna, ale rozhovorom so starším. Dialóg otca so starším synom má navyše otvorený koniec: je na poslucháčoch, teda na farizejoch, ktorí reptajú veľmi podobne ako starší syn, aby teraz vyslovili svoju odpoveď na Ježišovo pozvanie. Hostina je určená i pre nich, no pod podmienkou, že prijmú „hriešnikov“ ako svojich bratov.

Ježiš teda odpovedá reptajúcim farizejom, podobenstvom im vysvetľuje svoje správanie k verejným hriešnikom (ktorých obrazom je mladší syn). Postava otca v podobenstve na prvom mieste nesymbolizuje Boha Otca, ale samého Ježiša Krista. Keďže toto podobenstvo vysvetľuje a obhajuje Kristove počínanie voči hriešnikom, tým „milosrdným otcom“ je Kristus.⁵ Kristus svojou starostlivosťou a láskavosťou voči zablúdeným zviditeľňuje samotného Boha, ktorý sa vždy raduje z nájdenia „stratených“. Vo svetle výroku „Kto vidí mňa, vidí Otca“ (Jn 14, 9) Ježiš zároveň stelesňuje správanie Boha Otca, ale podobenstvo sa týka nebeského Otca až na druhom mieste.

5 Rovnako vnímala toto podobenstvo aj svätá Terézia z Lisieux, učiteľka Cirkvi. Porov. *Autobiografické spisy* (Ms C, 36 v), Kostelní Vydří 1991, s. 249. Tento výklad zastáva i Benedikt XVI. (*Ježiš Nazaretský I*, Trnava 2007, s. 223 – 224) s odvolaním na francúzskeho biblistu P. Grelota.

ŠTRUKTÚRA PODOBENSTVA

Podobenstvo je štruktúrované ako takzvaný diptych, dvojobraz, vďaka ktorému je vystupovanie oboch synov zámerné postavené do protikladu.⁶ Po úvode nasledujú dve hlavné časti:⁷

1. verše 11 až 24 (časť A),
2. verše 25 až 32 (časť B).

Podobenstvo nemá jeden vrchol (hostina kvôli mladšiemu synovi), ale až dva – tým druhým je roz-
hovor otca so starším synom. Dôraz sa kladie práve
na tento druhý vrchol, ktorý prezrádza hlavný zá-
mer evanjelistu.⁸

6 Presne v duchu Lukášovej *synkrisis*; porov. J.-N. Aletti, *Il racconto come teologia*, Roma 1996, s. 56 – 57.

7 Porov. M. Gourges, *Le parabole di Luca*, Torino 1998, s. 123 – 125.

8 Pokiaľ podobenstvo obsahuje dva vrcholy, dôraz býva na tom druhom (J. Jeremias, *Die Gleichnisse Jesu*, Göttingen 1996, s. 89).

ÚVOD: OTEC A JEHO DVAJA SYNOVIA

A pokračoval: „Istý človek mal dvoch synov. Mladší z nich povedal otcovi: ‚Otec, daj mi časť majetku, ktorá mi patrí.‘ A on im rozdelil majetok.

A. Mladší syn

A. Starší syn

1. Stav

O niekoľko dní si mladší syn všetko zobral, odcestoval do ďalekého kraja a tam svoj majetok hýrivým životom premárnil. Keď všetko premrhal, nastal v tej krajine veľký hlad a on začal trieť núdzu. Išiel ateda a uchytil sa u istého obyvateľa tej krajiny a on ho poslal na svoje hospodárstvo svine pásť. I túžil nasýtiť sa aspoň strukmi, čo žrali svine, ale nik mu ich nedával.

Jeho starší syn bol práve na poli. Keď sa vracal a približoval sa k domu, počul hudbu a tanec. Zavolať si jedného zo sluhov a pýtal sa, čo sa deje.

2. Uvedomenie si

Vstúpil teda do seba a povedal si: ‚Kolko nádenníkov u môjho otca má chleba nazvyš, a ja tu hyniem od hladu. Vstanem, pôjdem k svojmu otcovi a poviem mu: ‚Otče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa tvojím synom. Prijmi ma ako jedného zo svojich nádenníkov.‘

Ten mu povedal: ‚Prišiel tvoj brat a tvoj otec zabil vykrmené teľa, lebo sa mu vrátil zdravý.‘

3. Reakcia

I vstal a šiel k svojmu otcovi.

On sa však nahneval a nechcel vojsť.

OBSAH

ÚVOD / 5

KONTEXT ROZPRÁVANIA / 9

ŠTRUKTÚRA PODOBENSTVA / 11

VÝKLAD A APLIKÁCIA PODOBENSTVA / 14

1. Odchod syna z domu / 14

2. Na dne – „liečba šokom“ / 22

3. Návrat k otcovi / 25

4. Pravé a nepravé obrátenie / 28

5. Kristus ako „matka“ / 40

6. Prílišná láska / 49

7. Kreatívne odpustenie / 53

8. Starší syn – zaťatý spravodlivý / 58

9. Syndróm zatrpknutosti u „dobrých kresťanov“ / 63

10. Ako liečiť staršieho syna / 71

11. V čom sa dvaja bratia líšia / 76

12. V čom sa bratia podobajú / 78

13. Podobenstvo o oslobodení / 80

14. Žiť pre Boha – iba kvôli sebe? / 82

15. Prekážky na ceste prijatia „mladšieho brata“ / 87

16. Rozhodnutie pre márnotravného otca / 90

POUŽITÁ LITERATÚRA / 93

Angelo Scarano

O márnotratom otcovi

Z českého originálu *O marnotravném otci*,
Kostelní Vydří 2012, preložila
Martina Jokelová Ťuchová
Vydal Spolok svätého Vojtecha – Vojtech,
spol. s r. o., Trnava 2023, ako svoju 4 335. publikáciu

Edícia *Kresťanský život*, 3. zväzok
Zodpovedná redaktorka Katarína Kročková
Jazyková redaktorka Lenka Bebjaková
Grafická koncepcia a sadzba Pergamen
Tlač Finidr, Český Těšín
Prvé vydanie

www.ssv.sk, eVojtech.sk
objednávky: 033/590 77 18
objednavky@ssv.sk

Členská zľava 15 % platí v obchodnej sieti SSV.

ISBN 978-80-8161-483-5